

ΕΝΩΣΕΩΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ
& ΨΥΧΟΛΟΓΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
&
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΤΟΜΟΣ Β΄
1965 - 1966

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ

ΕΥΔΑΤΕΚ-τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΠΤΑΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

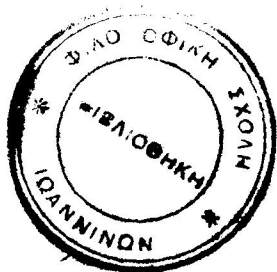
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Β' ΤΟΜΟΥ

Ἰανουάριος 1965-Δεκέμβριος 1966

Τεύχη 11 - 20

*Ἐπιστημονικὸν ὄργανον τοῦ Συλλόγου Παιδαγωγῶν - Ψυχολόγων
Πτυχιούχων Πανεπιστημίων Ἑξωτερικοῦ*

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

Εβδ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

Ι. ΔΡΟΡΑ (Λησμονημένες σελίδες)

- Μανόλη Τριανταφυλλίδης:** Ἡ θέση τοῦ ἔθνους μας στὴν ὀρθογραφία τῆς γλώσσας του. Οἱ ἀγιάτρευτες δυσκολίες τοῦ σημερινοῦ τονισμοῦ Σελ. 249
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου)
- Πρὶν καοῦν. Ἡ διγλωσσία γεννᾷ πολλαπλές καὶ βαθιές βλάβες στὸ ἔθνος μας. » 293
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου)
- Ἰπόμνημα Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου. Μάιος 1912 » 325
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου)
- Μανόλη Τριανταφυλλίδης:** Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο: Ἡ γλώσσα μας στὰ σχολεῖα τῆς Μακεδονίας. Τεῦχος 14 » 1
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου)

ΙΙ. ΜΕΛΕΤΕΣ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ · ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ · ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

- Ἐλευθερίου Ἀθανασίου:** Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ παιδικοῦ συναίσθηματος. » 592
- Λεωνίδα Βελιαρούτη:** Ἡ μελέτη τοῦ περιβάλλοντος. » 523,590
- Ἀριστείδου Βουγιούκα:** Τὰ Δημοτικὰ μας τραγούδια » 507
- Θεοφράστου Γέρου:** Θεωρία τῆς Γλώσσας » 483
- Σπύρου Κεχερή:** Τὸ φιλοσοφικὸ ζήτημα ἀντίρροπο τῆς πνευματικῆς κρίσης τῆς ἐποχῆς μας » 497
- Ἀντωνίου Κρέτση:** Ἐποπτεία καὶ ἔννοια » 26
- Γ. Κυριαζοπούλου:** Δύναται νὰ αὐξηθῇ ἡ εὐφύια » 611
- Κων. Λυκομήτρου:** Ἡ ἐκπαίδευση καὶ ἡ ἐποχὴ μας » 346
- Leon Jeunehomme :** Ἡ πρόδος τῆς Ψυχολογίας καὶ τὸ ἔργον τοῦ J. Piaget (Μεταφρ. Α. Κρέτση) » 304,366
- John Macmurray:** Ἀνθρωπιστικὴ Ἀγωγή (Μετ. Ε. Κασιόλα) » 267
- Γ. Μαραγκουδάκη:** Ἡ θεωρία τοῦ Skinner γιὰ τὴ μάθηση » 514
- Δημ. Παλυβοῦ:** Οἱ ἀριστέρόχειρες » 25
- Γ. Παπακωστούλα:** Τὰ συνειδησιακὰ βιώματα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων » 296,328
- Ἀθανασίου Πόπορη:** Τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται τὸ σύγχρονο παιδί » 451,503
- Τρ. Τριανταφύλλου:** Μηχανισμοὶ ἀμυνας ἢ προσαρμογῆς » 277
- Γεωργίου Τσαμπῆ:** Τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τῆς Σκωτίας. Προτάσεις γιὰ τὴν καλύτερη ὀργάνωση τῶν Παιδαγωγικῶν μας Ἀκαδημιῶν » 547,625
- Ι. Χαλαμποπούλου:** Παιδεία καὶ Τεχνικὸς Πολιτισμὸς » 1

III. ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ

Έλευθερίου Αθανασίου: Γλώσσα και σχολικό πρόγραμμα	Σελ. 18
» » » Η φυσική, πνευματική και κοινωνική εξέλιξη του παιδιού της σχολικής ηλικίας και η ανάγνωση	» 311
Θεοφράστου Γέρον: Τα λάθη τονισμού και η ποσοστιαία σχέση τους με το σύνολο των ορθογραφικών λαθών	» 253
Έμμ. Έμμανουηλίδου: Ο έπαινος, η επίπληξη και η αδιαφορία ως κίνητρα εις την σχολ. εργασία	» 352
Ευθ. Θεοδωροπούλου: Η τεχνολογία εις το σχολείον	» 282
Κων. Κίτσου: Οι δυσκολίες των μαθητών στη λύση αριθμητικών προβλημάτων	» 3,10
Χριστ. Παπαδοπούλου: Αισθητική Άγωγή	» 29
Σπύρου Πολίτη: Μερικά προβλήματα του σχολείου	» 500
Άγγέλου Σαφαρίκα: Τα Σχολικά προγράμματα	» 334
Έλ. Σταματάκη: Κατ' οίκον εργασία του παιδιού	» 480,41
» » » Οι οικογενειακές καταστάσεις επηρεάζουν τη σχολική ζωή του σπιτιού	» 323

IV. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Χάρη Σεκελλαρίου: Προβλήματα της Παιδικής Λογοτεχνίας . .	» 461
--	-------

V. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Άντωνίου Μπενέκου: Η μείωση του όριου ηλικίας στην πρώτη Δημοτικού (Ραδ. όμιλία)	» 539
Samuel Roller : Η ένωση των δυνάμεών μας (Μεταφ. Α.Σ.) . .	» 59
Τρ. Τριανταφύλλου: Έπιστημονικό Συνέδριο	» 290
» » » Η Έπιμόρφωση ενηλίκων, συνέχεια και συμπλήρωση της σχολ. εκπαίδευσης	» 520
» » » Έκθεση α) πάνω στην σύσκεψη Ο.Ο.Σ.Α. που έγινε στο Παρίσι β) Πάνω στις επισκέψεις σχολείων κ.λ.π. στην Άγγλία	» 31

VI. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑ - ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Σπ. Κοκκίνη: Βάσεις οργάνωσης σχολ. βιβλιοθηκών	» 543,597
Π.Ι. Σχοινιά: Μέθοδος έπιωφελοϋς μελάτης έπιστημονικού βιβλίου και αποδελτιώσεως	» 285
Άντ. Λαμπρινίδη: «Πυγολαμπίδες» Άρκαδίου Πηγαίου	» 506

Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ *

ΛΕΩΝ. ΒΕΛΙΑΡΟΥΤΗ

ΣΤΗ ΛΑΜΠΗ ΦΩΤΕΙΝΟΥ

«Τὸ σχολεῖο ὀφείλει νὰ ἐνωθῆ μὲ τὴ φύση καὶ τὴ ζωὴ, νὰ ἐγκαταλείπῃ συχνὰ τοὺς τοίχους τῆς τάξης, γιὰ νὰ ἐπιστρέφῃ σ' αὐτὴ φορτωμένο μὲ παρατηρήσεις καὶ ἐμπειρίες, νὰ ἐμπλουτίζεται ἀπὸ σκέψεις καὶ συλλογισμούς, νὰ μυῆται στὶς συμβολικὲς παραστάσεις, στὴν ἔκφραση, στὴν ἀναπαράσταση πραγμάτων, πὺ παρατηρήθηκαν, βιώθηκαν ἢ ὑπέπεσαν στὶς αἰσθήσεις. Πρέπει νὰ νιώθῃ τὸν ἑαυτὸ του σταθερὰ ἀλληλέγγυο πρὸς τὸν ἔξωτερικὸ κόσμο, τοῦ ὁποῖου προετοιμάζει τὴν προσπέλαση».

Paul Langevin ¹

1. Δὲν εἶναι καθόλου ἀνεξήγητο, γιὰτὶ ἀρχίζομε τὸ μελέτημα μνημονεύοντας μὰ βαριὰ σὲ νόημα, μὲ καθαρὸ καὶ γλυπτὸ ὕφος, περικοπὴ τοῦ μεγάλου σοφοῦ Langevin. Μαζὶ μὲ τὸν H. Wallon ἐπιχείρησαν μιὰ εὐρύτατη καὶ καθολικὴ σχολικὴ μεταρρύθμιση στὴ Γαλλία, στὰ 1945, ὅπου ἡ «μελέτη τοῦ περιβάλλοντος» κατέχει μέσα στὸ πρόγραμμα κυρίαρχη θέση. Ἀποτελεῖ μιὰ πρῶτου μεγέθους παιδαγωγικὴ δημιουργία.

Ὁ P. Langevin, ὁ μεγάλος φυσικὸς ἐπιστήμονας, δὲν ἦταν παιδαγωγὸς μὲ τὴ στενὴ σημασία τοῦ ὄρου, δηλ. ὁ συστηματικὸς ἐργάτης τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης. Ὡστόσο, ὅπως ὀρθὰ παρατηρεῖ ὁ συνεργάτης του H. Wallon, «ἦταν δύσκολο νὰ ξεχωρίσῃ σ' αὐτὸν τὸ φυσικὸ ἀπὸ τὸ φιλόσοφο, τὸ φιλόσοφο ἀπὸ τὸν πολίτη, τὸν πολίτη ἀπὸ τὸν παιδαγωγό... Ἐπιδίδονταν σ' αὐτὲς τὶς διαφορετικὲς δραστηριότητες μὲ τὴν ἴδια πίστη καὶ τὴν ἴδια ὁρμή...». (2)

Οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιητὲς ἐκτινάσσουν, πολλὲς φορές, ἀπὸ βάρη ἀθέατα καὶ ἀπύθμενα δέσμες ἀπὸ ιδέες καὶ κραδασμούς, πὺ μεταστοιχειώνονται σὲ μηνύματα ψυχοκινητικὰ καὶ ὁράματα παιδαγωγικὰ. Καὶ ἔρχονται ὕστερα οἱ εἰδικοὶ συστηματικοὶ ἐπιστήμονες, ψαύουν τὸ μῆνυμά τους, φτάνουν ὡς τὶς ὑπόψεις τῶν δραμάτων τους, ἀνακαλύπτουν τὰ γόνιμα σπέρματα, πὺ ἐμπερικλείονται σ' αὐτά, ἀπομαντεύουν τὶς ὑπάρχουσες προεκτάσεις καὶ τὰ κάνουν ὀριστικὴ ἐπιστημονικὴ κρυστάλλωση.

(*) Πρῶτο σχεδιάγραμμα μιᾶς εὐρύτερης μελέτης πὺ εἰτοιμάζεται: Ἡ μελέτη τοῦ περιβάλλοντος (σχοποὶ — πρόγραμμα — τεχνικὴ).

1. P. Langevin : La pensée et l' action σελ. 244.

2. H. Wallon : Langevin Educateur (Le plan Langevin -Wallon...) 1964 σελ. 292.

Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατί στό Βέλγιο, στό 1956, σέ παιδαγωγικό Σεμινάριο τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῆς πρωτοβάθμιας παιδείας, πρόβαλαν σάν ἐμπνευστικό σύνθημα σ' ὄλες τίς ἐργασίες τίς παραπάνω φράσεις τοῦ Langenin «βαριές σέ νόημα, πού ἐκφράζουν ταυτόχρονα ἕνα ἰδανικό, ἕνα πρόγραμμα καί μιὰ μέθοδο». (3)

Νά ἐνωθῆ, λοιπόν, τὸ σχολεῖο μέ τὴ φύση καί τὴ ζωὴ. Ἡ τριλογία ἐτούτη, καιρο αἴτημα τῆς νεώτερης παιδαγωγικῆς, δημιουργεῖ τοὺς θεμελιακοὺς ὅρους καί τὴν εὐνοϊκὴν ἀτμόσφαιρα τῆς παιδαγωγικῆς ἐνέργειας. Ἡ προσπέλαση τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου προσδιορίζει τὸν κεντρικὸ στόχο ἑνὸς συγχρονισμένου προγράμματος, πού εἶναι ἡ μελέτη τοῦ τοπικοῦ περιβάλλοντος, τοῦ φυσικοῦ καί τοῦ ἀνθρώπινου, τῆς συγκροτημένης δηλ. κοινωνίας, πού μέσα στὴν εὐρεία περιοχή τοῦ ὕλικου καί πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐκφράζει καί βεβαιώνει τὴν ἱστορικότητά του ὁ ἄνθρωπος.

Σήμερα ἡ μελέτη τοῦ περιβάλλοντος καθιερῶνεται καί νομοθετικά ἀπὸ τὴν Πολιτεία στὰ νέα προγράμματα, πού προβλέπει τὸ Ν.Δ. 4379)1964 γιὰ τὴν πρωτοβάθμια ἐκπαίδευση στὰ πλαίσια τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης. (4) Προσωπικά πιστεύομε, ὅτι ἡ μελέτη τοῦ τοπικοῦ περιβάλλοντος, στίς ὁρθές τῆς διαστάσεις, θὰ πρέπει νὰ σταθῆ ἡ βάση καί ὁ συννεκτικὸς πηλὸς στὰ νέα προγράμματα θὰ συνδέσῃ τίς διάσπαρτες μαθήσεις καί γνώσεις καί θὰ βοηθήσῃ τὸ παιδί νὰ προσπελάσῃ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμο, μέσα στὸν ὁποῖο ζῆ καί δέχεται τίς ἀδιάκοπες πιέσεις καί ἀντιστάσεις του.

Σ' ἐτούτη τὴν ἀναγεννητικὴ καί ταυτόχρονα κρίσιμη ὥρα τῆς παιδείας μας, πού ἀρχισε μέ τὸ Ν.Δ. 4379)1964 καί ἐπιχειρεῖται ἕνας εὐρύτατος ἐκσυγχρονισμὸς τῆς καί στὰ ὀργανωτικά σχήματα καί στὰ προγράμματα καί στοὺς παιδευτικούς στόχους τῆς, χρὴσ ἐχομε νὰ κινήθοῦμε ὄλοι μέσα στοὺς καινοὺς προβληματισμοὺς, πού ὑψώνονται μπροστά μας ἀδιάκοπα.

Τὸ μελετήμα μας ἐτοῦτο εἶναι μιὰ ἀπόπειρα σφαιρικῆς ἀντιμετώπισης τῶν προβλημάτων, πού θέτει ἡ σπουδὴ τοῦ περιβάλλοντος σὰ στόχους τῶν νέων προγραμμάτων, γιὰ ν' ἀναποκριθοῦν στ' αὐθεντικά αἰτήματα τῆς σύγχρονης παιδείας.

2. Ἡ προϊστορία καί ἡ ἱστορία τοῦ ὄρου.

Ἄν θελήσομε ν' ἀνακαλύψομε τίς ἱστορικὲς ρίζες τοῦ ὄρου, πρέπει νὰ ἀνατρέξομε στό Ρουσσώ. Παιδαγωγός, ναί, ἀλλὰ ὄχι συστηματικὸς παιδαγωγός, μέ τὴ σημερινὴ ἀντίληψή μας. Προφητικὸς παιδαγωγός, φιλόσοφος, κοινωνικὸς δραματιστής, πού κάτω ἀπὸ τίς γραμμὲς τῶν κειμένων του σφύζει γεμάτη ζωὴ καί λυρισμὸς ἡ φλέβα τοῦ ποιητῆ. «Ὅπως τόσες ἄλλες ἀρχές — γράφει ὁ Γάλλος παιδαγωγὸς Cousinet — φαίνεται, πὼς κι ὁ ὄρος αὐτὸς χρησιμοποιήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸ Ρουσσώ, ὄχι ὁμοίως μέ συστηματικὴ μορφή. Ὁ Αἰμίλιος, ἐνὼ ἔχει τόσες ἄλλες ἀσχολίες, μελετᾷ τὸ περιβάλλον, «χωρὶς νὰ τὸ νιώθῃ», ἔτσι ἀπλά, ζώντας στὴ φύση καί σ' ἐπαφὴ μέ τοὺς ἀνθρώπους, πού ζοῦν στὴ φύση, τοὺς ἀγρότες. Προσέχει, φυσικά, τὰ φαινόμενα τῆς φύσης καί κέρδιζε ἀρκετὲς γνώσεις σχετικὲς μέ τίς ἀγροτικὲς ἀσχολίες. Δὲν πασχίζει νὰ μελετήσῃ τὸ περιβάλλον ὅπου βρέθηκε. Ζεῖ μέσα σ' αὐτὸ καί τὸ γνωρίζει ὅσο τὸ ζητοῦν οἱ ἀνάγκες τῆς ζωῆς...». (5)

Στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ Ρουσσώ τὸν ἀκολούθησαν οἱ κατοπινὸι παιδαγωγοὶ (Πεσταλότση — Σάλτσμαν — Μπάσεντοβ), πού καί οἱ τρεῖς τοὺς ἀντιλοῦν ἐμπνεύσεις ἀπὸ τίς ἰδέες του, ἀλλὰ δὲν ἔχομε ἀκόμη στὴ διάθεσή μας τὴ συστηματικὴ κρυστάλλωση τῆς ἔννοιας καί τὴν πλήρη παιδαγωγικὴ σημασιολόγησή της.

3. La Trilogie : Nature - Vie - Ecole (Ministère de l' Instruction Publique).

4. Ν. Δ)γμα 4379/1964 ἀρθρον 7/§2.

5. R. Cousinet — Γάλλη: Ἡ μελέτη τοῦ περιβάλλοντος. «Παιδεία καί Ζωή». 1953 σ. 67.